Mănăstirea Putna, după un desen din anul 1737.

Profesor preot dr. Gheorghe Moisescu: MĂNĂSTIREA PUTNA. LA 500 DE ANI DE LA ÎNTEMEIERE DAS KLOSTER PUTNA. 500 JAHRE SEIT DER GRÜNDUNG 1466—1966, Viena, 1966, 95 p.

În capitala Austriei, de mai mulţi ani, se tipăresc cărţi în limba română şi germană (acelaşi text, bilingv) în condiţii poligrafice excelente, cu ilustraţii policrome pe hîrtie cretată specială. Le tipăreşte „Verlag rumänisch-orthodoxe Pfarre in Wien" (Editura parohiei ortodoxe române din Viena), sub îngrijirea redacţională a prof. dr. Gh. Moisescu. Una dintre aceste cărţi este şi monografia româno-germană despre Mănăstirea Putna, scrisă de prof. preot dr. Gh. Moisescu. Cartea are următoarele capitole:

Mănăstirea Putna. Scurtă privire istorică. **Autorul urmăreşte diferitele momente ale vieţii mănăstirii. Zidirea ei s-a început la 10 iulie 1466, în timpul şi din îndemnul viteazului voievod Ştefan cel Mare, considerat de contemporani, pentru victoriile lui împotriva turcilor, ca „apărător** al tuturor părţilor lumii" **europene (scrisoarea sultanului Baiazid al II-lea către hanul tătarilor din Crimeia). Zidirea s-a terminat spre sfîrşitul anului 1469, iar tîrnosirea s-a oficiat cu mare pompă la 3 septembrie 1470. Nu se terminase încă zidirea, cînd înţeleptul voievod al Moldovei a luat măsuri pentru buna dezvoltare materială şi culturală a mănăstirii. În 1466 (15 septembrie) îi dăruieşte moşia Jicovul de Sus şi, în încăperi construite provizoriu din lemn de stejar, instalează o echipă de caligrafi, sub conducerea monahilor Nicodim şi Casian de la Neamţ, care încep scrierea cărţilor necesare mănăstirii ce se înălţa. În 1480—1481, mănăstirea este înconjurată de ziduri şi fortăreţe puternice. Un incendiu o distruge parţial în 1484, pentru a fi repede restaurată şi cu alte clădiri anexe.**

Există un desen al mănăstirii din anul 1737 (reprodus aici) care arată amploarea acestui măreţ monument istoric şi arhitectural, înconjurat în afara zidurilor de un şanţ de apărare. Ultima restaurare a complexului Putna s-a făcut sub îndrumarea inginerului vienez Karl A. Romstorfer (1902—1904). Lucrări de bună întreţinere a mănăstirii se execută şi în zilele noastre.

Biserica Mănăstirii Putna. **În acest capitol autorul face o descriere a bisericii din incinta mănăstirii, subliniind originalitatea arhitecturală a construcţiei: planul treflat, intercalarea necropolei („gropniţa") între naos şi pronaos, pridvor închis. Mormintele, acoperite cu pietre sepulcrale sculptate cu inscripţii slavone, sînt ale lui Ştefan cel Mare, al doamnei Maria-Voichiţa, ultima soţie a voievodului, al Mariei de Mangop (a doua soţie), ale fiilor voievodului: Bogdan (m. 1479) şi Petru (m. 1480), al lui Bogdan cel Orb voievod (m. 1517), al Mariei Rareş, soţia lui Petru Rareş (moartă în 1529) şi altele. Cu amănunte, autorul prezintă descrierea bisericii şi valoarea ei artistică arhitecturală.**

Biserica lui Dragoş Vodă de la Putna. **Acest capitol cuprinde prezentarea datelor istorice privitoare la vechea biserică de lemn de stejar ridicată de Dragoş Vodă (c. 1360) în satul Volovăţ şi mutată în semn de profundă admiraţie pentru înaintaşi, de Ştefan cel Mare, în apropierea măreţului monument de la Putna.**

Schitul din stîncă de la Putna şi Sihăstria. **Nu departe de mănăstire se află vestigiile a două monumente religioase cunoscute mai puţin de cercetători: un locaş de închinare (9,50 m × 2 m) săpat în piatră de Daniil Sihastrul, sfătuitorul lui Ştefan cel Mare, în vremea războaielor lui cu turcii, şi ruinele schitului Sihăstria, zidit şi el în piatră, se crede, chiar înaintea ctitoriei lui Ştefan cel Mare, Mănăstirea Putna.**

Coperta cărţii apărute la Viena.

Autorul acordă un spaţiu şi mai mare capitolului „Mănăstirea Putna vechi focar de cultură şi artă moldovenească". **Aici, prind contururi precise diferite constatări mai vechi privitoare la epoca de înflorire a culturii româneşti între anii 1457—1504, în domeniul construcţiilor arhitectonice, artei caligrafice şi miniaturisticii, broderiilor cu fire de aur şi argint**

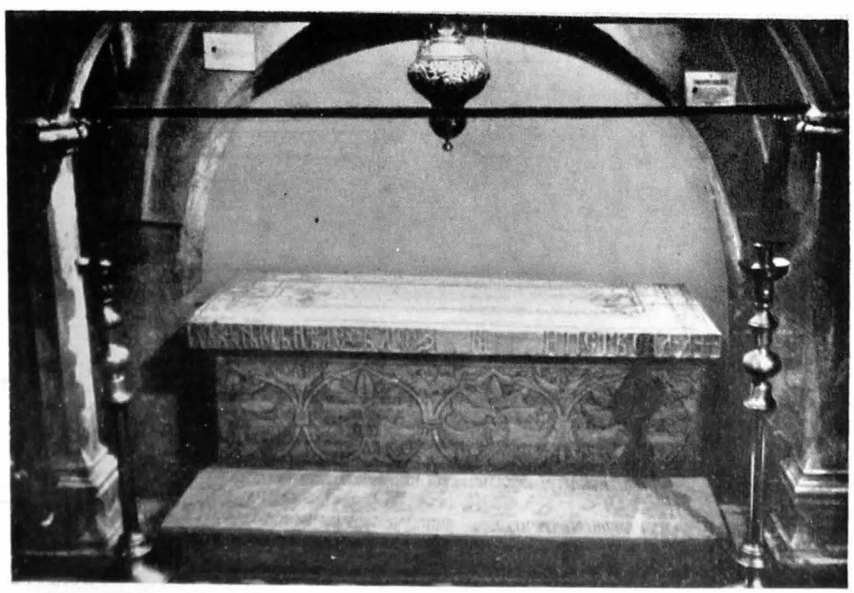

Mormîntul lui Ştefan cel Mare din Biserica Mănăstirii Putna.

https://biblioteca-digitala.ro

împodobite cu pietre scumpe; al orfevreriei lucrate cu gust artistic și migală de argintari putneni; al sculpturii în piatră (lespezi tombale, stîlpi în consolă, brîie în torsadă ș.a.) și în lemn de chiparos; al ceramicii și picturii de icoane în stil bizantin în fresco ș.a.

Întreaga lucrare este scrisă într-un stil elevat care exprimă sentimentele de respect și admirație ale autorului pentru frumusețile artei vechi românești.

Monografia prof. dr. Gh. Moisescu rămâne în istoriografia română contemporană ca un model de lucrare științifică ce unește armonios exprimarea caldă evelatoare, cu documentarea îngrijită, care cucerește încrederea și interesul cititorilor. Scrisă și în limba germană, îmbogățită cu o ilustrație care documentează intuitiv și concret textul, ea are în plus meritul de a informa și pe străini despre valoarea artistică și culturală a „stilului moldovenesc" materializat în aspecte atît de variate de-a lungul evului mediu românesc.

DAN SIMONESCU

SARGEȚIA
ACTA MUSEI REGIONALIS DEVENSIS, IV—1966
Editura științifică, 1967

După ani de întrerupere, SARGEȚIA își reia apariția; credem că nu e loc mai potrivit pentru a saluta un asemenea eveniment decît în paginile acestei reviste, pentru că SARGEȚIA a fost și este rodul cercetărilor unui colectiv muzeal. Era firesc, și lucrul se putea aștepta mai devreme, ca istoria bogată în toate timpurile, a pămîntului hunedorean, și cercetările întinse și diverse — mergînd de la explorările arheologice pînă la studii de istorie contemporană — care-i sînt dedicate de cei din jurul Muzeului din Deva, să-și aibă o revistă proprie. Și nu se poate vorbi despre acest muzeu și despre revista sa fără a aduce — așa cum o face și acad. C. Daicoviciu în cuvîntul înainte la noul număr al SARGEȚIEI — un omagiu activității neobosite a dr. Octavian Floca, organizatorul și directorul, timp de cîteva decenii, al muzeului și inițiatorul revistei.

Deși încă din momentul apariției, în 1937, revista își propunea un profil larg de preocupări, dezideratul acesta se îndeplinește abia acum, cînd istoriei vechi, care în primele trei numere a avut preponderența sau chiar exclusivitatea, i se adaugă istoria și numismatica medievală, istoria modernă și contemporană, etnografia; remarcăm cu satisfacție că antichitatea continuă să ocupe un loc însemnat, la care obligă nu numai titlul și tradițiile revistei, dar și istoria ținutului. Cum spațiul nu îngăduie o discuție, fie chiar sumară a fiecărui articol în parte, prezentarea cuprinsului revistei e sugestivă pentru bogăția contribuțiilor acestui al IV-lea volum al SARGEȚIEI, împlinind totodată și un rost de informare: istoria veche: **N. Vlassa,** Douăsprezece figurine cu cap mobil de la Turdaș; **M. Rusu,** Depozitul de bronzuri de la Balșa; **O. Floca,** Statuile primitive antropomorfe de la Baia de Criș; **Tr. Bălan,** Tezaurul de monede dacice de la Bozeș (**r. Orăștie**); **M. Valea — L. Mărghitan,** Așezarea dacică de la Cîmpuri-Surduc; **R. Vulpe,** Capturarea surorii lui Decebal; **I. I. Russu,** Comorile regelui Decebal; istorie medievală: **Gh. Anghel,** Un tezaur de monede de argint din sec. XVI, descoperit la Lăpușnic (**r. Ilia**); **B. Basa,** Contribuții la cunoașterea situației și a frămîntărilor țărănești din comitatul Hunedoarei în preajma răscoalei țăranilor din anul 1784, de sub conducerea lui Horea, Cloșca și Crișan; istorie modernă și contemporană: **R. Schilling,** Despre unele aspecte ale producției fierului în Hunedoara în prima jumătate a sec. XIX (Pe marginea unui raport al administrației din anul 1827); **E. Enea,** Cîteva date privind lupta revoluționară a muncitorilor din regiunea Hunedoara (1914—1918); **M. Valea, C. Enea și Gh. I. Ioniță,** Contribuții la cunoașterea situației materiale și a frămîntărilor țărănimii hunedorene în timpul primului război mondial; **I. Frățilă,** Date privind situația maselor populare din fostul județ Hunedoara în perioada crizei economice din 1929—1933; **C. Clemente,** Din lirica Frontului Plugarilor; **Gh. I. Ioniță,** Încheierea acordului de la Țebea (1935), moment important în lupta P.C.R. pentru crearea Frontului Popular Antifascist; etnografie: **V. Butură,** Contribuții la studiul instalațiilor tehnice țărănești din regiunea Hunedoara; **N. Dunăre,** Portul popular din Țara Zarandului.

Revista apare în condiții grafice superioare seriei vechi, căreia îi păstrează însă, în linii mari, aspectul-format, punere în pagină, note finale; trecerea notelor în subsol ar fi fost preferabilă pentru o consultare mai comodă. Ilustrațiile, grafice sau fotografice sînt de bună calitate; articolele au rezumate franțuzești. Nu ar fi fost lipsită de utilitate o bibliografie a numerelor precedente și e de sperat ca numerele viitoare să cuprindă, pe lîngă contribuții, și acele rubrici care permit realizarea rosturilor multiple ale unei reviste: note, cronică, discuții, recenzii, eventual o rubrică despre viața muzeului (cercetări, săpături în curs, expoziții tematice etc.).

Împreună cu permanența revistei de la Apulum, cu apariția revistei în care scriem, a celei de la Sibiu, a substanțialelor Acta Musei Napocensis, alături de micile serii monografice scoase de mai multe muzee din țară, reapariția SARGEȚIEI se integrează într-o mișcare mai largă, specifică ultimilor ani, în care menirea și exigențele la care trebuie să răspundă muzeele sînt mari. Desigur că în anii ce vin, publicațiile muzeelor de istorie se vor înmulți și rolul lor va fi mare în dezvoltarea în genere a istoriei regionale, a cărei cauză nu e necesar să mai fie pledată aici. De asemenea, soarta SARGEȚIEI o merită și alte periodice cu tradiții bogate, nu totdeauna legate de muzee, dar care au adus însemnate servicii aceleeași istorii regionale și vieții culturale a respectivei provincii și al căror gol nu a fost întotdeauna și în întregime umplut: ne gîndim în primul rînd la Arta și Arheologia, Arheologia Olteniei, Analele Dobrogei.

AL. S. ȘTEFAN

NOTE DE VIZITATOR PRIN CÎTEVA MUZEE IUGOSLAVE

Străbătînd șoseaua ce leagă cele mai frumoase stațiuni de pe litoralul iugoslav al Adriaticei, călătorul întîlnește un peisaj luxuriant în care mîna omului a intervenit cu gust, întregind armonios intențiile generoase ale naturii. În orașele de pe litoral, stilul edilitar modern continuă grațios, artistic, liniile dominante, de rezistență, ale vechilor construcții.

Orașul Rijeka, așezat pe splendida coastă a Adriaticei, te întîmpină familiar, cu forfota caracteristică orașelor-porturi, primitoare cu toți oamenii lumii. Vechi clădiri, monumente istorice și artistice de valoare, fac casă bună cu linia modernă a noilor construcții și după ce vizitatorul atent deslușește armonioasa înlănțuire dintre trecut și prezent, în acest oraș a cărui istorie și viață sînt dintotdeuna legate de mare, va descoperi bucuros existența unui Muzeu al marinei, găzduit în fostul palat al guvernatorilor. Pomorski i Povijesni muzej u Rijeci, instituție muzeală spațioasă, bogată în mărturii deosebit de interesante, originală prin profilul său, îți dă posibilitatea să cunoști istoria orașului Rijeka și multiplele sale relații cu diferite țări ale lumii, de care este legat prin transporturile marine. Alături de costume iugoslave din partea locului, se găsesc colecții de arme din China, Japonia sau Indonezia, iar în cuprinzătoare colecții numismatice figurează monezi neobișnuite, aduse de marinari, din cursele lor. Și pentru că însăși clădirea care adăpostește muzeul este un monument istoric, la etajul I s-a realizat o impresionantă reconstituire a fastuosului interior din palatul guvernatorilor. Colecții de mobilier din secolele XVI—XIX aranjează somptuos cîteva camere: salonul alb al guvernatorului, baronul Bartol Zmajići,

https://biblioteca-digitala.ro